

УДК 331.105.449(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-7>

Ганна ДОБРОВОЛЬСЬКА,
 orcid.org/0000-0002-4896-4154
 доктор історичних наук, доцент,
 професор кафедри іноземних мов і гуманітарних дисциплін
 Академії праці, соціальних відносин і туризму
 (Київ, Україна) anna.d5152@gmail.com

РОЛЬ ПРОФСІЛОК УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглянуто вплив воєнного стану в Україні на соціально-трудова сферу, що супроводжувався значним зростанням безробіття, зниженням доходів, погіршенням умов праці та втратами трудового потенціалу. Внаслідок цього соціальна політика держави зазнала змін, а роль профспілок стала критично важливою для захисту трудових прав, соціальних гарантій та стабілізації ринку праці. Дослідження має на меті з'ясувати роль профспілок у формуванні соціальної політики за умов воєнного стану. У роботі визначено механізми впливу профспілок на соціальну політику та її адаптацію до реалій війни, зокрема моніторинг законопроектів та нормативно-правових актів, участь у соціальному діалозі, розробка власних законодавчих ініціатив та соціальних програм, участь у бюджетному процесі. Особливу увагу приділено наслідкам, які пов'язані із законодавчими змінами у сфері трудових відносин, соціального страхування та системи соціальних гарантій. Визначено ключові проблеми в роботі профспілок, зокрема недостатню ефективність соціального діалогу через ігнорування його владою та недосконалість інституційних механізмів. Висвітлено успіхи профспілок у протидії антисоціальним реформам трудового законодавства. Результати дослідження свідчать, що, попри серйозні проблеми, профспілкові об'єднання залишаються важливими суб'єктами соціальної політики, які здатні протидіяти негативним тенденціям у трудовій сфері та сприяти підвищенню ефективності соціальних програм. Проте підкреслено зниження їхньої участі у розробці державної соціальної політики та при ухваленні рішень. Наголошено на необхідності посилення співпраці профспілок з урядовими структурами та їхнього впливу в процесі розробки законопроектів і соціальних програм, що стосуються соціально-трудова відносин, соціального захисту, соціального страхування та пенсійного забезпечення на всіх етапах. Зазначено, що зміцнення ролі профспілок у формуванні соціальної політики є необхідною умовою для покращення якості життя населення та забезпечення стабільності соціально-економічної системи України.

Ключові слова: профспілки, соціальна політика, воєнний стан, працівники, трудові права, соціальний діалог.

Hanna DOBROVOLSKA,
 orcid.org/0000-0002-4896-4154
 Doctor of Historical Sciences, Associate Professor,
 Professor at the Department of Foreign Languages and Humanities
 Academy of Labor, Social Relations and Tourism
 (Kyiv, Ukraine) anna.d5152@gmail.com

THE ROLE OF TRADE UNIONS OF UKRAINE IN SHAPING SOCIAL POLICY WITHIN MARTIAL LAW

The article reveals the impact of martial law in Ukraine on the social and labor sphere, which has caused a significant increase in unemployment, a decrease in income, worsening working conditions and labor potential losses. As a result, the state's social policy has undergone changes, and the role of trade unions has become critically important for the protection of labor rights, social guarantees and labor market stabilization. The study aims at clarifying the role of trade unions in the formation of social policy within martial law. The paper identifies the mechanisms of trade unions' influence on social policy and its adaptation to the realities of war, in particular, monitoring of draft laws and regulations, participation in social dialogue, development of their own legislative initiatives and social programs, participation in the budget process. Special attention is paid to the consequences associated with legislative changes in the field of labor relations, social insurance and the system of social guarantees. Key problems in the work of trade unions are identified, in particular, the lack of effectiveness of social dialogue due to its ignorance by the authorities and the imperfection of institutional mechanisms. The progress of trade unions in opposing the anti-social reforms in labor legislation is highlighted. The results of the study reveal that, despite serious problems, trade union associations remain important subjects of social policy, capable of counteracting negative trends in the labor sphere and contributing to the increasing of social programs effectiveness. However, the decline of their participation in the development of state social policy and in

decision-making is emphasized. The need of strengthening cooperation between trade unions and government structures and their influence in the process of developing draft laws and social programs related to social and labor relations, social protection, social insurance and pension provision at all stages is emphasized. It is noted that strengthening the role of trade unions in the formation of social policy is an important condition for improving the quality of life of the population and ensuring the stability of the socio-economic system of Ukraine.

Key words: trade unions, social policy, martial law, workers, labor rights, social dialogue.

Постановка проблеми. Війна в Україні суттєво вплинула на трудові відносини, спричинивши зростання ризиків безробіття, зниження доходів та погіршення умов праці, призвела до втрат людського і трудового потенціалу. Відповідно змінилися вектори соціальної політики держави. У таких умовах роль профспілок набуває особливої ваги, оскільки вони стають важливим механізмом для адаптації соціальної політики до нових реалій, підтримки соціальної стабільності, забезпеченні соціальних гарантій і захисту трудових прав та інтересів працівників.

Аналіз ролі профспілок у формуванні соціальної політики в умовах війни є необхідним для розуміння їхнього потенціалу у підвищенні ефективності державних програм та розробці нових підходів до соціального захисту з метою мінімізації ризиків для населення, дозволяє виявити проблеми в роботі та запропонувати шляхи підвищення їхнього впливу на соціальну політику, особливо у кризових умовах. Отже, питання ролі профспілок у формуванні соціальної політики є актуальною як у науковому, так і в практичному аспекті.

Аналіз досліджень. Дослідженню особливостей соціальної політики, соціального захисту, соціального діалогу, регулювання соціально-трудова відносин в умовах воєнного стану присвячено праці низки вітчизняних вчених: О. Безпаленко (Безпаленко, 2022), О. Бетлій (Бентлій, 2023), Т. Грень (Грень, 2022: 80-84), М. Дубель (Дубель, 2024: 231-237), К. Мікуляк і В. Красноноженко (Мікуляк & Красноноженко, 2023: 85-90), В. Літинська (Літинська, 2023: 61-73), О. Панькова і О. Касперович (Панькова & Касперович, 2023: 78-104) та інших дослідників.

Проте питання ролі профспілок як захисників соціально-економічних і трудових прав працівників у формуванні соціальної політики в умовах воєнного стану поки досліджене недостатньо.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні ролі українських профспілок у формуванні соціальної політики в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабна війна спричинила низку кризових явищ у соціально-економічній та трудовій сфері: масова міграція населення, руйнування підприємств,

зростання рівня безробіття, погіршення умов праці. Чимала кількість суб'єктів господарювання вимушені були зупинити свою діяльність, а інші перебувають у вкрай скрутному економічному становищі (Грень, 2022: 80).

Загострилися проблеми бідності та соціальної нерівності. За даними Світового банку населення нашої країни складає 32 млн. З них 29% відповідають критеріям бідності – це 9 мільйонів громадян. Порівняно з 2020 р., ця цифра зросла на 1,8 мільйона (World Bank, 2024).

Складні умови воєнного стану, економічна криза, збільшення оборонних витрат значно обмежили спроможність держави фінансувати соціальні програми, що призвело до коригування пріоритетів у соціальній політиці. Це обумовило необхідність посилення ролі профспілок для більш ефективного захисту соціально-економічних і трудових прав та інтересів громадян.

Запровадження в країні правового режиму воєнного стану спричинило суттєві зміни у законодавстві, що регулює соціально-трудова відносини, систему соціального страхування, а також пенсійне та соціальне забезпечення населення.

Спираючись на статтю 21 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» щодо права профспілок на участь у формуванні та реалізації державної соціальної і економічної політики, профспілкові об'єднання намагалися максимально зберегти трудові та соціальні гарантії працівників (Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності, 1999).

Одним із головних механізмів впливу профспілок на соціальну політику держави стало здійснення моніторингу, проведення правової експертизи законопроектів, а також відстоювання прав працівників під час узгоджувальних процедур у робочих групах зі сторонами соціального діалогу та у профільних комітетах Верховної Ради України. Протягом 2022-2024 рр. на розгляд Спільного представницького органу об'єднань профспілок (СПО) надійшло 2651 документ, серед яких 2446 проєктів нормативно-правових актів (Про основні дії та результати діяльності ФПУ, виконання рішень Ради ФПУ під час воєнного стану та завдання на 2024 рік, 2024: 2). Тільки у 2024 р. СПО визначив свою позицію або запропонував

альтернативні рішення щодо 458 законопроектів і 515 нормативно-правових актів органів виконавчої влади (Виступ голови ФПУ Григорія Осового на засіданні Ради ФПУ, 2024).

Найбільш активно профспілки виступали проти ініціатив влади щодо просування законопроектів, спрямованих на подальшу лібералізацію трудових відносин за рахунок людей праці. Слід зазначити, що це дало певні позитивні результати. Так, прийняті під час війни закони, що регулюють трудові відносини в умовах воєнного стану, особливості соціального страхування, боротьбу з безробіттям та соціальне забезпечення різних верств населення України здебільшого враховували зауваження та пропозиції профспілок у своїй остаточній редакції.

У 2023 р. профспілки успішно зупинили просування Урядом проекту закону «Про працю». Під час узгоджувальних процедур вони довели, що цей документ не відповідає міжнародним трудовим стандартам, суттєво звужує права працівників і профспілок, позбавляє їх державних гарантій у сфері праці, сприяє неконтрольованому розширенню повноважень роботодавців шляхом переведення регулювання трудових відносин у сферу індивідуальних умов трудових договорів. Профспілки наголошували на важливості реформування трудового законодавства шляхом розробки збалансованого проекту нової редакції Трудового кодексу України, який, на їхню думку, має відповідати найкращим міжнародним та європейським трудовим нормам і соціальним гарантіям (Підсумкова інформація про діяльність ФПУ у 2023 році, 2023).

Варто зауважити, що головною перешкодою для посилення впливу українських профспілок на формування соціальної політики в умовах воєнного стану була недосконалість системи соціального діалогу. Зокрема, через відмову урядової сторони брати участь у роботі Національної тристоронньої соціально-економічної ради її діяльність фактично була зупинена. Це позбавило ключових соціальних партнерів можливості брати участь у вирішенні стратегічно важливих питань для країни.

Серед позитивних досягнень соціального діалогу можна виділити прийняття 23 лютого 2023 р. Верховною Радою України Закону «Про колективні угоди та договори», розробленого відповідно до законодавства Європейського Союзу трьома сторонами з урахуванням пропозицій профспілок.

Проте взаємини між соціальними партнерами під час воєнного стану залишалися досить складними. У багатьох випадках лише завдяки під-

тримці Міжнародної організації праці, європейської спільноти та міжнародних профспілкових центрів, які постійно наголошували на важливості дотримання міжнародних трудових стандартів та зміцнення соціального діалогу, профспілкам вдавалося стримувати неоліберальні ініціативи української влади у трудовій сфері та добиватися проведення консультацій з ними.

За рекомендацією Міжнародної організації праці профспілки розробили проект Національного соціального пакту (Національний соціальний пакт про спільні дії, 2024). Основна увага у цьому документі акцентується на необхідності об'єднання зусиль соціальних партнерів під час розробки та впровадження державної економічної та соціальної політики, а відбудова має відбуватися в інтересах громадян України. У перспективі підписання такого пакту, а головне – його реалізація, здатні сприяти відновленню конструктивного соціального діалогу.

Одним із ключових завдань профспілок в умовах воєнного стану було збереження трудового потенціалу, зайнятості та забезпечення гідної заробітної плати. У цьому напрямку профспілки співпрацювали з об'єднаннями роботодавців та Антикризисним штабом забезпечення стійкості економіки в умовах війни, створеним при Українському союзі промисловців і підприємців. Ця платформа надавала профспілкам можливість аналізувати питання зайнятості, заробітної плати та безпеки праці, вносити свої пропозиції, які після обговорення на засіданнях Антикризисного штабу передавалися відповідним органам влади для реалізації або враховувалися учасниками соціального діалогу. Зокрема, СПО об'єднань профспілок акцентував увагу влади, роботодавців на необхідності підвищення рівня заробітної плати, у т.ч. мінімальної та відновлення індексації грошових доходів населення.

Так, саме після проведених консультацій профспілок з Міністерством фінансів України у вересні 2023 р., Урядом було запропоновано встановити мінімальну заробітну плату у розмірі 8000 грн з 1 квітня 2024 р. замість 1 липня як планувалося раніше (Про основні дії та результати діяльності ФПУ, 2024: 12). Проте слід зазначити, що в Україні рівень трудових доходів працівників та мінімальна заробітна плата все одно залишаються значно нижчими за європейські.

Профспілкові фахівці брали активну участь у розробці Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 р. та плану заходів з її реалізації на 2023-2025 рр., які схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів

України (Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року, 2023). Стратегією, зокрема, передбачається скорочення до 2023 р. розриву в оплаті праці чоловіків і жінок з 18,6% до 13,6%.

У відповідності до чинного законодавства та з урахуванням норм міжнародних зобов'язань профспілкові об'єднання щорічно брали участь у бюджетному процесі. Свої пропозиції вони подавали на розгляд Кабінету Міністрів України, комітетам Верховної Ради України, народним депутатам, центральним органам виконавчої влади у рамках постійно діючої тристоронньої групи з питань проведення консультацій на всіх стадіях бюджетного процесу. Так, у 2022 р. профспілки підготували свої пропозиції до Державного бюджету на 2023 р. (Проведено зустріч з Мінфіном, 2022). Проте більшість з них не була врахована. У бюджеті не було передбачено підвищення розміру мінімальної заробітної плати, скасовувано право працівників на її індексацію на рівень інфляції, а мінімальна тарифна ставка в бюджетній сфері залишилася замороженою на попередньому рівні. Водночас профспілкам тоді вдалося запобігти скороченню рівнів державних соціальних гарантій, соціальних допомог, субсидій, підтримки внутрішньо переміщених осіб.

У 2024 р. тристороння співпраця щодо підготовки пропозицій до проєктів Бюджетної декларації на 2025-2027 рр. та Державного бюджету на 2025 р. взагалі не була реалізована. Незважаючи на подання профспілками своїх пропозицій, їхній розгляд, як це було у попередні роки, так і не відбувся. Органи законодавчої та виконавчої влади проігнорували більшість ініціатив профспілок. Зокрема, профспілкам не вдалося протидіяти замороженню на 2025-2027 рр. основних державних соціальних стандартів та гарантій. У Держбюджеті на 2025 р. також відсутні положення щодо підвищення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, мінімальної пенсії та проведення індексації (Про Державний бюджет України на 2025 рік, 2024: 3-4).

Висновки. Отже, в умовах воєнного стану профспілки України відігравали важливу роль у формуванні соціальної політики, виступаючи гарантом захисту трудових прав і соціальних стандартів. Попри значні виклики, вони демонстрували здатність адаптуватися до нових умов, сприяли стабілізації трудових відносин, діяли в інтересах людини праці. Профспілки прагнули бути рівноправними соціальними партнерами, розробляли механізми соціального захисту в умовах війни, протистояли неоліберальному реформуванню трудового законодавства. Їх роль була особливо важлива для пом'якшення соціальної напруги в суспільстві та збереження гарантій прав працівників.

Проте в умовах воєнного стану помітне зниження рівня залучення профспілок до розробки та ухвалення державної соціальної політики. Попри законодавчо закріплену участь профспілок у тристоронньому соціальному діалозі, їхній вплив на ухвалення рішень часто був обмеженим.

У короткостроковій перспективі очікується, що соціальна політика України продовжуватиме балансувати між жорсткими фіскальними обмеженнями та необхідністю підтримки населення, яке страждає від соціальних та економічних проблем, спричинених війною (Бетлій, 2023: 27). Тому профспілкам необхідно посилити співпрацю зі сторонами соціального діалогу, активніше долучатися до процесу розробки соціальних законопроєктів і програм на всіх етапах і рівнях з метою збереження людського потенціалу та підвищення якості життя громадян України.

Подальші дослідження можуть зосередитися на вивченні ролі профспілок у розробці таких аспектів соціальної політики, як соціальне страхування, пенсійне забезпечення, підтримка громадян, які постраждали внаслідок військових дій, захист прав та інтересів військовослужбовців, допомога внутрішньо переміщеним особам, забезпечення гендерної рівності, надання медичної та психологічної допомоги населенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. World Bank says 1.8 mln additional Ukrainians in poverty as Russia's war drags on. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/world-bank-says-18-mln-additional-ukrainians-poverty-russias-war-drags-2024-05-30/>
2. Безпаленко О. В. Вектори соціальної політики для України в умовах викликів війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-07-04>
3. Бетлій О. Соціальна політика в Україні у воєнний час: 2022-2023 роки. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. / за ред. В. Мовчан. Київ, липень 2023. 27 с.
4. Виступ голови ФПУ Григорія Осового на засіданні Ради ФПУ 19 грудня 2024 р. URL: <https://www.fpsu.org.ua/materialy/26993-vystup-holovy-fpu-hryhoriia-osovoho-na-zasidanni-rady-fpu-19-hrudnia-2024-r.html>

5. Грень Т.Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. № 6. С. 80-84. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/13.pdf
6. Дубель М. Тенденції соціальної політики України в умовах повномасштабної війни. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. 2024. Чис. 30. С. 231-237. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.30.38>
7. Костишина Т. А., Тузилкіна О. В., Костишина А. І., Голубець В. В., Красюк Р. Р. Регулювання соціально-трудових відносин в контексті реалізації соціальної політики. Modern engineering and innovative technologies. 2023. №27. С. 85-91. URL: <https://moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit27-02/meit27-02>
8. Літинська В. А. Особливості соціальної політики в умовах воєнного стану. Економіка України. 2023. № 1. С. 61-73. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001386929>
9. Мікуляк К. А., Красноноженко В. О. Вплив війни на реалізацію соціального захисту громадян України. Modern Economics. 2023. № 42. С. 85-90. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12)
10. Національний соціальний пакт про спільні дії щодо орієнтованого на людину відновлення України (проект). URL: <https://www.fpsu.org.ua/materialy/26845-natsionalnyu-sotsialnyu-pakt-pro-spilni-dii-shchodo-orientovanoho-na-liudynu-vidnovlennia-ukrainy-proiekt.html>
11. Панькова О. В., Касперович О.Ю. Соціальний діалог і трудова сфера України в умовах воєнного стану, євроінтеграції, цифровізації: проблеми та перспективи для повоєнного відновлення. Економіка промисловості. 2023. № 2(102). С. 78-104. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/191399/05-Pankova.pdf?sequence=1>
12. Підсумкова інформація про діяльність ФПУ у 2023 році: протидія викликам і загрозам під час воєнного стану. URL: <https://www.fpsu.org.ua/256-holovna-novyna/25500-pidsumkova-informatsiia-pro-diialnist-fpu-u-2023-rotsi-protydii-vyklykam-i-zahrozam-pid-chas-voiennoho-stanu.html>
13. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19 листопада 2024 р. № 4059-IX. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/ДБУ_2025.pdf
14. Проведено зустріч з Мінфіном з обговорення основних показників проекту бюджету на 2023 рік URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-dialog-ta-kolektivno-dogovirne-regulyuvannya/23098-provedeno-zustrich-z-minfinom-z-obgovorennia-osnovnikh-pokaznikiv-proektu-derzhavnogo-byudzhetu-na-2023-rik.html>
15. Про основні дії та результати діяльності ФПУ, виконання рішень Ради ФПУ під час воєнного стану та завдання на 2024 рік. Інформаційний звіт «Від Ради до Ради». К., 2024. 48с.
16. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. № 1045-XIV. Дата оновлення 24.12.2023. / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
17. Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 р. № 815-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-p#Text>

REFERENCES

1. World Bank says 1.8 mln additional Ukrainians in poverty as Russia's war drags on. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/world-bank-says-18-mln-additional-ukrainians-poverty-russias-war-drags-2024-05-30/> [in English].
2. Bezpalenko O. V. (2022). Vektory sotsial'noyi polityky dlya Ukrainy v umovakh vyklykiv viiny. [Vectors of social policy for Ukraine under the challenges of war]. Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya. -Problems of Modern Transformations. Series: Economy and Management, 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-07-04>. [in Ukrainian].
3. Betliy O. (2023). Sotsial'na polityka v Ukraini u voiennyi chas: 2022-2023 roky. [Social policy in Ukraine during the war: 2022-2023]. Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii / za red. V. Movchan. Kyiv, July 2023. 27 p. [in Ukrainian].
4. Vystup holovy FPU Hryhoriya Osovoho na zasidanni Rady FPU. [Speech of the Head of the FPU Hryhoriy Osovyy at the meeting of the FPU Council]. URL: <https://www.fpsu.org.ua/materialy/26993-vystup-holovy-fpu-hryhoriia-osovoho-na-zasidanni-rady-fpu-19-hrudnia-2024-r.html> [in Ukrainian].
5. Gren T.Y. (2022). Osoblyvosti realizatsiyi polityky sotsial'noho zakhystu terytoriy v umovakh viyny. [Features of the implementation of the policy of social protection of territories in wartime]. Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho. Seriya: Publichne upravlinnya ta administruvannya. - Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Public Administration and Governance, 6. 80-84. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/13.pdf [in Ukrainian].
6. Dubel M. (2024). Tendentsii sotsial'noi polityky Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny. [Trends in Ukraine's social policy during the full-scale war]. Litopys Volyni. Vseukrainskyi naukovyi chasopys. - Chronicle of Volyn. All-Ukrainian Scientific Journal, 30. 231-237. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.30.38> [in Ukrainian].
7. Kostyshyna T. A., Tuzhylkina O. V., Kostyshyna A. I., Holubets V. V., Krasiuk R. R. (2023). Relhuvannya sotsial'no-trudovykh vidnosyn v konteksti realizatsiyi sotsial'noi polityky. [Regulation of social and labor relations in the context of social policy implementation]. Modern engineering and innovative technologies, 27. 85-91. URL: <https://moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit27-02/meit27-02> [in Ukrainian].
8. Litynska V. A. (2023). Osoblyvosti sotsial'noi polityky v umovakh voiennoho stanu. [Features of Ukraine's social policy under martial law]. Ekonomika Ukrayiny. - Economy of Ukraine, 1. 61-73. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001386929> [in Ukrainian].

9. Mikuliak K. A., Krasnonozhenko V. O. (2023). Vplyv viiny na realizatsiyu sotsial'noho zakhystu hromadian Ukrainy. [Impact of war on the smplementation of social protection for Ukrainian citizens]. *Modern Economics*, 42. 85-90. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12) [in Ukrainian].
10. Natsionalnyi sotsial'nyi pakt pro spilni dii shchodo oriientovanoho na liudynu vidnovlennia Ukrainy (proiekt). [National social pact on joint actions for human-centered recovery of Ukraine (project)]. URL: <https://www.fpsu.org.ua/materialy/26845-natsionalnyy-sotsialnyy-pakt-pro-spilni-dii-shchodo-oriientovanoho-na-liudynu-vidnovlennia-ukrainy-proiekt.html> [in Ukrainian].
11. Pankova O. V., Kasperovych O. Yu. (2023). Sotsial'nyi dialoh i trudova sfera Ukrainy v umovakh voiennoho stanu, yevrointehratsii, tsyfrovizatsii: problemy ta perspektyvy dlya povojennoho vidnovlennya. [Social dialogue and the labor sphere of Ukraine in the conditions of martial law, European integration, digitalization: problems and prospects for post-war recovery]. *Ekonomika promyslovosti. - Economy of Industry*, 2(102). 78-104. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/191399/05-Pankova.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
12. Pidsumkova informatsiia pro diialnist FPU u 2023 rotsi: protydiia vyklykam i zahrozam pid chas voiennoho stanu. [Summary information on the activities of the FPU in 2023: counteracting challenges and threats during martial law] URL: <https://www.fpsu.org.ua/256-holovna-novyna/25500-pidsumkova-informatsiia-pro-diialnist-fpu-u-2023-rotsi-protydiia-vyklykam-i-zahrozam-pid-chas-voiennoho-stanu.html> [in Ukrainian].
13. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2025 rik: Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 2024 r. № 4059-IX. [On the State Budget of Ukraine for 2025: Law of Ukraine No. 4059-IX dated November 19, 2024]. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/ДБУ_2025.pdf [in Ukrainian].
14. Provedeno zustrich z Minfinom z obhovorennya osnovnykh pokaznykiv proyektu byudzhetu na 2023 rik [A meeting was held with the Ministry of Finance to discuss the key indicators of the draft budget for 2023]. URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-dialog-ta-kolektivno-dogovirne-regulyuvannya/23098-provedeno-zustrich-z-minfinom-z-obgovorennya-osnovnikh-pokaznykiv-proektu-derzhavnogo-byudzhetu-na-2023-rik.html> [in Ukrainian].
15. Pro osnovni dii ta rezultaty diialnosti FPU, vykonannia rishen Rady FPU pid chas voiennoho stanu ta zavdannya na 2024 rik. [On the main activities and results of the Federation of Trade Unions of Ukraine, implementation of the Council Decisions during martial law, and tasks for 2024]. *Informatsiinyi zvit «Vid Rady do Rady»*. Kyiv, 48 p. [in Ukrainian].
16. Pro profesiini spilky, yikh prava ta harantii diialnosti: Zakon Ukrainy vid 15 veresnia 1999 r. № 1045-XIV. Data onovlennia 24.12.2023 [On trade unions, their rights and guarantees of activity: Law of Ukraine No. 1045-XIV. Updated on 24.12.2023]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. - Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1999. № 45. Art. 397. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text> [in Ukrainian].
17. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii podolannia hendernoho rozryvu v oplati pratsi na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii na 2023-2025 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. [On the approval of the National strategy for overcoming the gender pay gap for the period up to 2030 and the approval of the operational action plan for its implementation in 2023-2025: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-p#Text> [in Ukrainian].